

ФОРМУВАННЯ ПРИРОДОЗНАВЧОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ УЧНІВ У ПРОЦЕСІ РОБОТИ НАД ІЛЮСТРАЦІЯМИ

Реформування освіти в умовах Нової української школи диктує сьогодні нові підходи до підготовки молодших школярів. Пріоритетним стає всебічний розвиток особистості дитини, оволодіння ключовими та предметними компетентностями, наскрізними вміннями, необхідними життєвими й соціальними навичками, що забезпечують її готовність до життя в демократичному й інформаційному суспільстві. Важливого значення набуває пізнання дитиною навколишнього світу через формування та розвиток у неї допитливості, ініціативності, творчості. Науковці М.Горват та М.Кузьма-Качур зазначають, що «реалізація компетентнісного підходу в природничій освітній галузі передбачає опанування сутністю певних природних об'єктів, явищ, способів дій у безпосередній практичній природоохоронній діяльності. Тому до уроків слід добирати такі види завдань, які сприяли б усвідомленню дитиною цілісності природи, взаємозв'язків між її об'єктами та явищами» [1].

У молодших школярів домінуючим є наочно-образне мислення. Враховуючи це, особливого значення набуває вміння вчителя творчо використовувати можливості ілюстрацій підручника, як засобу формування навичок мислення учнів початкових класів. Ілюстративні матеріали підручника виступають одночасно як джерело навчальної інформації та естетичного сприйняття природи, так і джерело розвитку природознавчої компетентності учнів. Учні розуміють ілюстрацію тоді, коли встановлено зв'язок предмета з образом або знаннями, які вже є в дитини. Сприймання ілюстрацій потрібно вчити, поступово підводити до їх розуміння.

Систематична робота з ілюстраціями та фотографіями на сторінка підручників «Природознавство» та «Я досліджую світ» дозволяє вчителю розвивати в учнів уміння логічно мислити, аналізувати, абстрагувати, виділяти істотне, порівнювати, встановлювати причинно-наслідкові зв'язки, та застосовувати набуті знання у нових умовах. Поставлені до них завдання покликані також розвивати творчу уяву, фантазію та мислення школярів.

Значне місце посідають такі види роботи з ілюстраціями як:

– аналіз зображень природних об'єктів («Які зміни в природі можна спостерігати восени? Розгляньте малюнок і розкажіть» – «Я досліджую світ», 2 клас, с.74; «Розглянь малюнок 81. Розкажи, які ще частини тіла є у комахі?», «Природознавства», 3 клас, с. 103) [2, 3];

– висловлення вражень від споглядання зображень рідної природи («Назвіть за світлою ознакою зими. Що робить зиму неповторною?» – «Я досліджую світ», 2 клас, с.127) та ін.

Завдання «роздивись та поясни», «роздивись і розкажи», «склади розповідь за малюнком» є традиційними і вимагають від вчителя чіткого дотримання послідовності роботи з ілюстрацією.

Тільки усвідомивши взаємозв'язок ілюстрації з текстом, можна методично правильно побудувати роботу з аналізу наочного зображення».

Рухатися цим шляхом можна у різних напрямках:

- коли ілюстрація стає вихідною щодо тексту (співставлення зі словесною інформацією, щоб виявити, чому саме таке зображення віднесено саме до даного тексту);
- коли текст окреслює ілюстрацію (виявлення повної та неповної відповідності між смислом ключових слів та їх образами у зображенні);
- коли опрацьовуються дві ілюстрації (їх порівняння); коли відбувається аналіз суто ілюстрації (смысл, колір, прихований зміст тощо);
- коли предметне зображення стає базою для розвитку логічного мислення.

Основне – щоб ілюстративний матеріал використовувався вчителем не випадково та разово. При цьому також необхідно пам'ятати про те, що учні не завжди здатні самотійно осмислити особливості використання в навчальному процесі різних компонентів підручника. Тому для того, щоб учні оволоділи всією різноманітністю прийомів роботи з підручником і могли ними користуватися самотійно, вчитель повинен навчальну діяльність розпочинати на уроках. Навчання учнів прийомам самотійної роботи з підручником можна здійснювати на будь-якому етапі уроку, але найбільш доцільно – під час засвоєння нових знань і його осмислення.

Проте, при введенні ілюстративних зображень до навчально-виховного процесу перш за все необхідно пам'ятати про їх цільове призначення, щоб їх адекватно включити у структуру підручника.

Отже, ілюстративний матеріал – повноцінний компонент підручника, а також навчального процесу в цілому, який має повноосяжно використовуватися в освітньому процесі.

Список використаних джерел

1. Кузьма-Качур М.І. Нові підходи до формування природознавчої компетентності молодших школярів / М.І.Кузьма-Качур М.І., М.В.Горват // Науковий вісник Мукачівського державного університету. Серія «Педагогіка та психологія»: зб. наук. пр./Ред. кол.: Товканець ГВ (гол. ред.) та ін.–Мукачево: Вид-во МДУ, 2017.–Випуск 2 (6). – С.137 – 139.
2. Грущинська І.В. Ядосліджую світ. Підручник для 2 класу закладів загальної середньої освіти (у 2-х частинах): Частина 1// І.В.Грущинська, З. М. Хитра. – К.: УОВЦ «Оріон», 2019. – 144с.
3. Гільберг Т. Г. Природознавство: підруч. для 3-го кл. загальноосвіт. навч. закл. / Т. Г. Гільберг, Т. В. Сак. – К.: Генеза., 2013. – 176 с.

МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

89600, м. Мукачево, вул. Ужгородська, 26

тел./факс +380-3131-21109

Веб-сайт університету: www.msu.edu.ua

E-mail: info@msu.edu.ua, pr@mail.msu.edu.ua

Веб-сайт Інституційного репозитарію Наукової бібліотеки МДУ: <http://dspace.msu.edu.ua:8080>

Веб-сайт Наукової бібліотеки МДУ: <http://msu.edu.ua/library/>